

Christer Kihlman ur queerperspektiv

Mikko Carlson: *Paikantuneita haluja. Seksuaalisuus ja tila Christer Kihlmanin tuotannossa*. Jyväskylä: Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 114, 2014. 346 s.

Christer Kihlmans författarskap kännetecknas av socialt och moraliskt engagemang, psykologisk skärpa och en vilja att undersöka människosjälens dolda och mörka sidor. Trots hans stora genomslagskraft under decennierna mellan romandebuten *Se upp Salige!* (1960) och *Gerdt Bladhs undergång* (1987) har han efter det allt mer fallit i glömska. Också den tyngre litteraturforskningen har med några undantag förbisett Kihlmans författargärning. Pirkko Alhoniemis monografi *Isät, pojat, perinnöt* (1989) var länge den enda större vetenskapliga studien i Kihlmans författarskap, innan Trygve Söderling granskade *Se upp Salige!* (1960) som en av fyra fallstudier i sin doktorsavhandling *Drag på parnassen* (2008) om den finlandssvenska sextiotalslitteraturen och Jan Dlask i sin tjeckiskspråkiga doktorsavhandling *Debata Tikkanen–Kihlman* (2010) tog sig an samhällsdebatten som stormade kring Kihlmans och Henrik Tikkanens författarskap på sjuttioalet.

Mikko Carlsons doktorsavhandling *Paikantuneita haluja. Seksuaalisuus ja tila Christer Kihlmanin tuotannossa* (ung. Lokaliserade begär. Sexualitet och rum

i Christer Kihlmans produktion) fyller därmed en viktig funktion. Dels handlar det om den första doktorsavhandlingen som enbart fokuserar på Christer Kihlmans författarskap, dels är Carlson den första forskaren som särskilt fokuserar på sexualitetens centrala roll i författarskapet.

Carlson granskar speciellt framställningen av homosexualitet i Kihlmans 70- och 80-talsromaner. Till de centrala forskningsfrågorna hör hur Kihlmans motvilja mot att kategorisera sig som homosexuell bekännelseförfattare inverkat på läsningen av hans verk, och hur hans författarskap ter sig då den antinormativa sexualitetens problematik sätts i fokus. De här frågorna synas bland annat ur ett rumsligt perspektiv. Begreppet *rum* är centralt i sammanhanget – det handlar om ett mångtydigt metaforiskt begrepp som används för kulturell lokalisering. Begreppet politiseras också genom att det granskas ur ett queerperspektiv, och den centrala frågan här blir hur det kulturella förhållandet mellan sexualitet och rum kan omdefinieras. Hur uppstår det queera rummet i texten?

Carlsons kunniga queerteoretiska framställning blir en såväl pedagogisk som historiskt överblickande presentation av centrala teoretiker som Eve Kosofsky Sedgwick och, på det finländska planet, Lasse Kekki, Pia Livia Hekanaho och Sanna Karkulehto. Förutom dessa blir de viktiga föregångarna Michel Foucault och, kanske mer överraskande, Sigmund Freud, följeslagare genom hela undersökningen.

Konkret närmar sig Carlson Kihlmans författarskap från tre olika håll. Han analyserar verken på ett textnära plan, där den normbrytande sexualiteten granskas såväl tematiskt som på motivplanet. Därtill kommer ett kontextualiserande grepp, där framför allt diskussionen om den sexuella revolutionen fungerar som bakgrund. Kihlmans författarroll i den kulturella litteraturinstitutionen framstår här som särskilt viktig. Därtill intresserar Carlson sig för genreöverskridning i Kihlmans författarskap, där särskilt hybridiseringen av självbiografin och fiktionen ses som en strategi för att skapa ett kulturellt rum eller utrymme.

I sina läsningar återger Carlson källcitaten både på svenska och i finsk översättning. Det är naturligtvis helt på sin plats, men korrekturläsningen av de svenska citaten lämnar mycket övrigt att önska. Det finns knappt ett enda blockcitatt som skulle vara felfritt, och även om en viss vårdslöshet utmärker bokens akribi överlag, är det tydligt att Kihlmans originaltexter är de som ägnats minst uppmärksamhet. Det här ger intrycket att dessa finns med bara för formens skull, vilket föranleder frågan om inte Carlson därmed missat viktiga nyanser i Kihlmans prosa – de finska översättningarna har nämligen ofta ett mer neutralt tonfall än Kihlmans märgfulla svenska stilistik.

Carlson har valt att utelämna Kihlmans sextiotalsprosa, vilket är motiverat redan av textekonomiska skäl. Den egentliga motiveringen är att Carlson anser att den antinormativa sexualiteten i och med

Människan som skalv (1971) blir en central tematik i författarskapet. Samtidigt blir avgränsningen i någon mån konstruerad, eftersom tematiken inte kan sägas vara lika central i alla de senare böckerna – till exempel i *Dyre prins* (1975) rör sig den centrala tematiken snarare kring frågor om makt, familjeförhållanden, klass et cetera, vilket också framkommer i Carlsons intressanta kapitel om romanen.

Avhandlingen är indelad i tre delar där den första ger de teoretiska ramarna för undersökningen, och de två följande består av den egentliga undersökningen. Del II heter "Omaelämäkerran, fiktion ja seksuaalisuuden rajanylytksiä" (ung. Självbiografins, fiktionens och sexualitetens gränsöverskridningar) och behandlar böckerna *Människan som skalv*, *Alla mina söner* (1980), *Livsdrömmen rena* (1982) och *På drift i förlustens landskap* (1986). Del III heter "Porvarisperhe ja heteronormatiivisuuden murtuvat tilat" (ung. Den borgerliga familjen och heteronormativitetens sönderfallande rum) och behandlar *Dyre prins* och *Gerdt Bladhs undergång*. Varje bok behandlas i ett separat kapitel.

Carlsons läsningar är för det mesta både skarpsynta och väl underbyggda. Särskilt givande blir diskussionen om *Människan som skalv*, där Sedgwicks begrepp *skam* öppnar för nya och ofta förklarande perspektiv på verket. På motsvarande sätt blir kapitlet om *Alla mina söner*, där Sedgwicks metaforiska *skåp*-begrepp ger ramen, en fascinerande nyläsning av den sexuella frihetens tema i romanen.

Paikantuneita haluja är en viktig undersökning som man hoppas kunde fungera som en välbehövlig vitaminspruta för Kihlmanforskningen. Carlsons spännande och inspirerande läsning av Kihlman som queerförfattare ger vid handen att författarskapet minsann inte lider brist på teman att ta tag i för framtida forskare.

Martin Welander

Litterär flerspråkighet i olika varianter

Julia Tidigs: *Att skriva sig över språkgränserna. Flerspråkighet i Jac. Ahrenbergs och Elmer Diktonius prosa*. Åbo: Åbo Akademi förlag 2014. 348 s.

Att läsa Julia Tidigs litteraturvetenskapliga doktorsavhandling *Att skriva sig över språkgränserna. Flerspråkighet i Jac. Ahrenbergs och Elmer Diktonius prosa* är som att företa sig en vandring i svunna och existerande språkliga miljöer och få en insyn i hur två flerspråkiga författarhjärnor konstruerat sin litteratur. Avhandlingen är en historisk, språkvetenskaplig och litteraturvetenskaplig fläta där dåtid och nutid skickligt vävs samman och läsaren får en bild av hur författarna och deras samtid såg på flerspråkigheten.

Att skriva sig över språkgränserna har en anmärkningsvärd bredd och behandlar ett vitt spektrum av teman som har att

göra med flerspråkighet: kognition, klass, bildning, lojalitet samt samexistensen mellan olika språk och de kulturer som är förbundna med dem. Tidigs behandlar i sin avhandling två väldigt olika författarskap: Ahrenbergs som är yvigt både till sin tematik och till sitt språkbruk, Diktonius som snarare uppehåller sig vid det finländska samhället och dess nationalspråk. Stilen i avhandlingstexten präglas av vilketdera författarskapet vi uppehåller oss vid, vilket ingalunda är störande. Snarare känns det som om Tidigs går i dialog med den författare hon skriver om – i samtal tenderar man ju att anpassa sitt språk till den man talar med, och på det här sättet blir den aktuella samtalspartnern synlig i hur texten är utformad.

I kapitlen om Jac. Ahrenberg (1847–1914) får man ta del av författaren Ahrenbergs ambivalens i förhållande till sin egen och samhällets flerspråkighet. Det hörde till allmänbildningen att kunna samtala på de fyra språk som levde i fredlig samexistens i Viborg (svenska, finska, ryska och tyska), och därtill franska om man tillhörde en bildad samhällsklass. Ändå led Ahrenberg av sin självupplevda brist på den djupa förtrogenhet med ett språk som han menade enspråkiga individer har.

Ambivalensen tar sig uttryck i en inkonsekvent syn på flerspråkighet där Ahrenberg delar in den i medfödd och förvärvad flerspråkighet, och dessutom ger språken olika status. På Ahrenbergs tid ansågs blandning av ”raser” vara något beklagansvärt som orsakade bekymmer,

främst på individnivå, och man föredrog därför ”renrasighet”. Följaktligen ansågs den förvärvade (och därmed på sätt och vis frivilliga) flerspråkigheten vara förmer än den medfödda, som är ett resultat av blandäktenskap. Jag vill dra en parallell till synen på flerspråkighet inom språkforskningen i dag, där den förhärskande synen är att flerspråkighet och i synnerhet medfödd sådan är gynnsamt för såväl individer som samhällen. Samtidigt stöter man i samhället på attityder som indikerar att alla språk fortfarande inte anses ha samma status: europeiska kulturspråk ses som en tillgång medan mer avlägsna språk och framför allt utomeuropeiska språk snarare ses som handikapp.

Elmer Diktonius (1896–1961) var mer balanserat tvåspråkig än Ahrenberg. Han fick en tvåspråkig uppväxt med svenskan som hemspråk och finskan som skolspråk. Som vuxen gifte han sig med finskspråkiga kvinnor och skrev både på finska och svenska och översatte mellan de båda språken. Han beskriver själv sitt förhållande till svenskan respektive finskan som att finskan är det mjuka och kvinnliga språket, medan svenskan är det konsonantrika och manliga språket. När Diktonius lånar in finska ord i sina svenska texter är det ofta fråga om kulturbärande ord som *rokuli*, *tuiju*, *puukko* och *perkele* – substantiv som är knutna till traditioner och känslor och därför inte alldeles lätt låter sig översättas. Avsnittet om Diktonius belyser bland annat hur han översatte sig själv – romanen *Janne Kubik* skrev han både i en svensk version och

en finsk – och vilka finska ord han valde att förklara på svenska och i vilka ordalag han gjorde det.

Tidigs behandlar i sin avhandling även de fysiska uttryck som hans tvåspråkighet tar sig. Diktonius beskriver både i brev och i aforismer hur svenskan och finskan samsas i hans kropp samt arbetsfördelningen mellan de bägge språken. Det är svenskan som är det språk han kan uttrycka sig löst och ledigt på, medan han med sin finska diktning uppfyller en ”social plikt”. Trots det skrev han också på finska livet ut, och hans finska beskrivs i en recension som lika smidig som om den var hans modersmål – vilket Tidigs poängter är ett tecken på att recensenten inte verkar uppfatta finskan som Diktonius modersmål.

Hugo Bergroths språknormerande verk *Finlandssvenska*, som kom att bli ett rättesnöre för hur svenskan i Finland ska skrivas och i viss mån talas, gavs ut mellan Ahrenbergs och Diktonius författarskap. Medan Ahrenberg under sin livstid kritiserades för sitt slarviga språk och postumt och anakronistiskt utsattes för kritik för att han inte följt Bergroths rekommendationer, var Diktonius medveten om en finlandssvensk språknorm som motiveras med att svenskan i Finland ska kunna förstås även av rikssvenska läsare. Han valde ändå att medvetet bryta mot den normen. Samtidigt menar Tidigs att inte alla normbrott hos en flerspråkig person är medvetna, inte heller hos Diktonius, utan snarare ett resultat av att personen tänker på två språk.

Avhandlingen *Att skriva sig över språkgränserna* uppehåller sig i första hand vid själva språket och hur författarna i sina texter spelar med de olika språken. Texternas flerspråkighet kopplas också till den politiska språkutvecklingen i Finland under tidsperioden mellan åren 1870 och 1940, den tidsperiod då både den finlandssvenska identiteten och den finlandssvenska litteraturen konstruerades. Tidigs ger en mångsidig bild av hur dessa två författarskap konstruerades och mottogs både av sin samtid och postumt. Författarnas samtid speglas också i vår nutid, till exempel i resonemanget kring den förhållandevis strikta syn förlagen har på främmande inslag i den finlandssvenska litteraturen av i dag.

Att skriva sig över språkgränserna. Flerspråkighet i Jac. Ahrenbergs och Elmer Diktonius prosa är en ambitiös doktorsavhandling som är rik på infallsvinklar. Den ringar in Ahrenbergs och Diktonius författarskap och deras plats i en tradition av mer eller mindre flerspråkig litteratur, och visar hur olika flerspråkigheten kan uppfattas både av författaren själv och dennes omgivning beroende på samhället och tidsandan.

Jenny Sylvin

Myndighet, själavård, löje: präster i svenska romaner under två sekler

Eva Fjellander: *Myndighetsperson, själasörjare eller driftkucku. En studie av prästgestalter i svenska romaner 1809–2009*. Skellefteå: Artos / Åbo: Åbo Akademi, 2014. 387 s.

Finns det någon intressant präst här? Med den frågan kan man gå in i en roman efter att ha läst Eva Fjellanders doktorsavhandling i litteraturvetenskap, *Myndighetsperson, själasörjare eller driftkucku. En studie av prästgestalter i svenska romaner 1809–2009*. Syftet är att ”undersöka prästgestalter i svenska romaner och utröna hur de skildras”, och ansatsen är tematisk och typologisk snarare än kronologisk och historisk.

Materialet är omfattande: 151 romaner av skiftande art från två sekler har blivit lästa och granskade, och deras prästgestalter har fångats upp och ordnats in i de tre typologiska huvudkategorier som nämns i avhandlingens titel. Flera undergrupper tas fram. *Myndighetspersonen* kan vara ämbetsbärande, patriark och förebild. *Själasörjaren* kan vara församlingsherde, predikant, bikt-fader och troskämpe. *Driftkuckun* kan vara hycklare, hatobjekt och skrattspegel. Ett exempel på det sistnämnda tas fram i den äldsta undersökta romanen, Fredric Cederborghs *Uno von Trasenbergs* (1809). En ”komminister Pedell” gestaltas med löje som en halvlärd, för läsaren avslöjad bland annat genom att

han tydligen skriver hebreiska skrivtecken åt fel håll. Två roller, både hycklare och biktfader, ges till ”pastor Uno Cygnaeus” i Erik Wahlströms *Den dansande prästen* (2004). Till biktfäderna räknas också Ingefrid (Inga) Mingus i Kerstin Ekmans *Skraplotter* (2003). Bland ämbetsbärarna (men även i andra funktioner) placeras ”kyrkoherde Isidor Eskilsson” i Ulla-Lena Lundbergs *Leo* (1989) och *Stora världen* (1991).

En och samma prästgestalt kan behandlas i flera olika avsnitt beroende på vilken funktion det gäller, exempelvis ämbetsbärare och predikant. Det typologiska angreppssättet klargör de olika funktionerna, men det separerar det sammansatta och motstridiga som kan känneteckna en romangestalt. Härigenom får även den litterära gestaltningen, ”hur de skildras” för att citera beskrivningen av syftet, mindre uppmärksamhet. Kanske hade det räckt med färre prästgestalter starkare belysta i helfigur.

Fjellanders arbete med att ta sig igenom materialmängden och skapa kategorier väcker respekt. Det visar sig att även läsaren behöver uthållighet och uppmärksamhet: referaten är många och liknar varandra, prästgestalterna likaså. När uppmärksamheten vacklar kan jag bli osäker på om namnet jag läser hör till en fiktiv romangestalt eller en verklig person från den omgivande – och intressanta – kontexten.

Den brett upplagda studien tar på ett förtjänstfullt sätt in värdefulla kontextualiseringar som kompletterar det tema-

tiska och typologiska. Hit hör uppgifter om kyrklig praxis under olika tidsepoker, lagstiftning och debatter under romanernas tillkomsttid. Genom att sammanföra sin kännedom om kontextuella faktorer med granskningen av de litterära skildringarna fördjupar Fjellander förståelsen av de undersökta romanerna, deras prästgestalter och de miljöer i tid och rum de sätts in i. Här gläds jag som läsare åt nya insikter och ny kunskap. Som exempel kan nämnas behandlingen av prästgestalter hos Carl Jonas Love Almqvist och Bo Giertz. Dock understryker Fjellander det meningsfulla i att även beakta författarens intention med sitt verk med en enfaset som kanske inte längre är nödvändig. Möjligen kunde frågan efter författarens eventuella agenda i så fall rentav skärpas i avhandlingens analyser. Att forma en prästgestalt i en roman innebär oundvikligen att introducera områden där åsiktsbrytningarna är starka. Därför kunde man fråga efter romanens funktion som debattinlägg och prästgestaltens roll som språkrör.

En lucka i den historiska kontextualiseringen uppfattar jag i behandlingen av prästen som förebild, närmare bestämt som förnyare i fråga om jordbruksmetoder och skolväsende. I den tidsepok romanerna (av Maria Rieck-Müller, Carl Johan Fahlerantz, Selma Lagerlöf) rör sig i torde funktionen höra samman med upplysningstidens ideal. En sådan anknytning görs emellertid inte.

Bredden i materialets omfattning nämndes redan. Ändå har mycket ute-

lämnats, otvivelaktigt efter en lång process av läsning och urval. Fjellander gör uttalande avgränsningar: Romanerna ska vara skrivna och utgivna på svenska i Sverige och Finland under tiden 1809–2009, prästgestalterna ska representera Svenska kyrkan eller den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland, och de ska utgöra bärande gestalter i skildringen. Vidare ska de tillföra avhandlingen något nytt. Med prästgestalter från 151 romaner blir det många facetter av de typer som tas fram. I slutet av boken finns en detaljerad lista över prästgestalter som inte tas upp i avhandlingen, försedda med korta kommentarer. Där vaknar en fråga: Hör alla dessa gestalter hemma i de romaner som behandlas i avhandlingen? Det utsägs inte, men förefaller så eftersom jag med några stickprov inte hittar prästgestalter från utelämnade verk (såsom Fritiof Nilsson Piratens *Bombi Bitt och jag*, Göran Tunströms *Prästungen*).

Med avgränsningen till lutherska präster utelämnas romersk-katolska präster och frikyrkliga pastorer, förtydligar Fjellander. Eftersom det finns präster inom ortodoxa och orientaliska kyrkor i de båda länderna hade det varit skäl att nämna att även dessa utelämnats. I anslutning till en sådan precisering kan man även reflektera över användningen av termen ”luthersk ortodoxi” i avhandlingen. Termen är hävdvunnen som en beteckning för en form av luthersk renlärighet (främst under 1600-talet), men avledningarna såsom ”luthersk ortodox” eller enbart ”ortodox” är inte oproblematiska

i nutida teologiska resonemang. Även om en någorlunda initierad läsare förstår terminologin korrekt har risken för missförstånd vuxit i dagens mångfacetterade teologiska, konfessionella och ekumeniska situation.

I dagens läge inom litteraturkunskap och bokmarknad där man suckar över att den finlandssvenska litteraturen inte får tillräcklig synlighet i Sverige inkluderar Fjellander finlandssvenskt material i ”svenska romaner” som om det var så självklart att det inte ens behöver förklaras eller uttalas. Det är glädjande. Dessutom uttalas inkluderingen explicit i beskrivningen av avhandlingens syfte och uppgift.

Efter avslutad läsning undrar jag: Finns det faktiskt inga profilerade, bärande prästgestalter hos en Lars Ahlin, Torgny Lindgren och andra svenska författare som väver in religiös tematik i sina gestaltningar av människans villkor? Det är i så fall ett intressant fenomen, och något som Fjellanders studie indirekt visar. För att få svar på frågan om prästgestalter kan jag göra som hon troligen har gjort, läsa en mängd romaner med frågan ”finns det någon präst här?” aktiv, eller så kan jag använda hennes omfattande appendix som ett första ställ. Där kan man söka prästgestalter, romaner och författare, och hitta en myckenhet av nya och överraskande bekantskaper.

Carola Envall

Mångtydiga berättelser om litteraturen i skolverkligheten

Katarina Rejman: *Litteratur och livskunskap – modersmåslärares berättelse om undervisningen i årskurs 7–9*. Åbo: Åbo Akademis förlag 2013. 233 s.

Hur ser arbetet med litteratur ut i den finlandssvenska skolan? Vilka texter läses och varför? Vilka metoder och arbetssätt används? Och vad innehåller en lyckad litteraturlektion? Bland annat dessa frågor ställer Katarina Rejman i sin doktorsavhandling i pedagogik, *Litteratur och livskunskap – modersmåslärares berättelse om undervisningen i årskurs 7–9*. Rejman intresserar sig också för modersmålsämnet som livskunskap och för vilka ramar läroplanen ger.

Avhandlingen är den första som behandlar litteraturdidaktik i årskurserna 7–9 i ett finlandssvenskt perspektiv och är inte bara nydanande i sin kontext, utan ger läsaren stor behållning genom att samla metoder och modeller för läsning i olika pedagogiska sammanhang. Dessutom mynnar arbetet ut i en didaktisk modell, en så kallad litteraturdidaktisk trappa, som kan användas som arbetsverktyg av modersmåslärare och litteraturpedagoger.

Rejman har valt att göra så kallade riktade öppna intervjuer som hon spelade in med 19 lärare, varav en del själva valt att ställa upp och andra tillfrågades att delta i undersökningen för sin ålders eller

den regionala spridningens skull. Totalt omfattar materialet drygt 14 timmar eller 196 sidor i transkriberad form (98).

Det är inte bara lärarnas berättelser som Rejman vill komma åt, utan hon vill också ”mejsla fram den berättelse” som läroplanen ”bär på” (13), liksom ”läroplanens berättelse om livskunskap” (44). De huvudsakliga studieobjekten är alltså tre: lärarnas erfarenheter av och reflektioner kring litteraturundervisning, läroplanen samt modersmålsämnet som livskunskap. De analysmetoder Rejman använder för att ringa in de olika områdena är likaså tre: närläsning och diskursanalys för granskningen av läroplanen och lärarnas förhållande till den, fenomenologisk meningskoncentrering (en form av tematisk analys) för lärarnas berättelser om litteraturundervisningen och tematisk narrativ analys för lärarnas uppfattning om livskunskap. Rejmans ansats är hermeneutisk, och det multidisciplinära tillvägagångssättet ger en bred infallsvinkel och belyser materialet heltäckande. Det som är uppseendeväckande är att Rejman presenterar sina resultat i form av tre narrativ som hon konstruerar utgående från lärarintervjuerna. Hon skapar alltså själv en berättelse som beskriver en lyckad litteraturlektion, ”Gåshudskänslan”, en berättelse om när litteraturen möter motstånd och en som handlar om att välja texter. För det fjärde temat, metoder i litteraturundervisningen, konstaterar Rejman att variationen som lärarna uppvisar är så stor att hon föredrar att presentera resultaten i form av en trestegsmodell

innehållande textläsning, reflektion och representation. Resultatkapitlet avrundas med en längre fiktiv berättelse som Rejman skrivit med motiveringen att berättelsen ger forskaren ”en möjlighet att säga något med sanningsvärde” (188). De fiktiva partierna ger ett fräscht intryck och är ett spännande experiment, men för läsaren blir det inte alldeles klart varför det som lärarna berättat i intervjuerna inte räcker som analysmaterial. Och även om Rejman redogör för sina motiv för att blanda forskningsdata med litterär teknik för att skapa sanningar lämnar metoden läsaren med en förundrad fråga: Kunde berättelsen ha varit en alldeles annan? Ett av Rejmans resultat är nämligen att den finlandssvenska modersmålläraren är ”en mångsidig, polyparadigmatisk och multipolär yrkesutövare” i likhet med sina kolleger i det övriga Norden (196).

Kännetecknande för Rejmans avhandling är att hon väcker många frågor och har ett reflekterande grepp, men svaren hon ger är sällan entydiga. Det kan dels bero på att lärarna kommer med mångbottnade resonemang i intervjusituationen, dels på att den finlandssvenska modersmålläraren har en stor repertoar vad gäller val av texter, metoder och syften med undervisningen. Det senare har även tidigare studier visat (se t.ex. Heilä-Ylikallio & Wickman-Skult [red.] 2007). Samtidigt kan detta också ha att göra med lärandets svårfångade karaktär; en av ingredienserna för den lyckade litteraturlektionen är, enligt Rejmans informanter, ett överraskningsmoment eller att något

oplanerat inträffar. Rejman visar att litteraturen hör till det viktigaste i undervisningen för modersmålläraren och ringar in fyra huvudsakliga mål: att skapa läslust, att eleverna ska uppnå livskunskap, att eleverna ska erhålla en vidgad textkompetens och elevernas språkutveckling. Ändå saknas, enligt Rejman, ett progressions-tänkande för hur elevernas läskompetens ska utvecklas vad gäller till exempel textval och läsart och Rejman visar också att det inte är självklart vad läraren egentligen undervisar då hon undervisar i litteratur. Läroplanen motsvarar inte verkligheten i skolan och många lärare har ett problematiskt förhållningssätt till den, hävdar Rejman (202).

Rejman gör en utvikning av undersökningen när hon intresserar sig för modersmålläraren som läsare eftersom hon hävdar att lärarens egen läsprofil har betydelse för hur litteraturen behandlas i undervisningen. I motsats till exempelvis en svensk studie av lärarstudenters läsvanor (Jönsson & Eriksson 2003) visar Rejman att den finlandssvenska modersmålläraren har en stark läsaridentitet som bland annat kännetecknas av att det professionella läsandet går in i det privata, och tvärtom (182). Annat som präglar modersmålläraren som läsare är tidsbrist, att man läser ”mycket, med bredd, fördomsfritt och gärna” (186) och att man helst inte nämner någon favorit. Enligt Rejman är läsarna ändå fler och det går inte att ringa in en läsprofil, vilket förefaller naturligt.

Som helhet är avhandlingen ett gediget arbete där Rejman mångsidigt belyser svårfångade aspekter, förtjänstfullt redogör för tidigare forskning och placerar sin studie i ett nordiskt sammanhang. I och med att ansatsen är bred och frågeställningarna förankrade i den praktiska skolverkligheten finns här något för alla som arbetar med eller funderar på litteraturredaktik, inte minst för nya och blivande lärare i modersmål och litteratur.

Sara Nordlund-Laurent

Källor

- Heilä-Ylikallio, Ria & Agneta Wickman-Skult (red.) 2007. *Modersmåsläraren i går, i dag, i morgon. SMLF 1957–2007*. Specialutgåva från Pedagogiska fakulteten vid Åbo Akademi 2/2007. Vasa: Åbo Akademi.
- Jönsson, Annlis & Bibi Eriksson 2003. *Lärostudierandes läsvanor – hur mycket och vad läser blivande lärare?* Rapporter om utbildning 4/2003. Malmö: Malmö högskola.